

Saarijärven Kansalaisopisto, Kuvataidekoulu

Taiteen perusopetuksen kuvataiteen opetussuunnitelma 2018

Opetussuunnitelman sisältö

1. Opetussuunnitelman laatiminen
2. Toiminta-ajatus ja arvoperusta
3. Oppimiskäsitys, oppimisympäristö ja työtavat
4. Opintojen laajuus ja rakenne
5. Oppimäärän yksilöllistäminen
6. Oppimisen arviointi opintojen aikana
7. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen
8. Varhaisiän kuvataidekasvatus
9. Kuvataiteen yhteiset opinnot
- 9.1. Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet, sisällöt ja laajuudet
10. Kuvataiteen teemaopinnot
- 10.1. Teemaopintojen opintokokonaisuudet, sisällöt ja laajuudet
11. Opiskelijoiden valinta
12. Todistukset

1. Opetussuunnitelman laatiminen

Saarijärven Kansalaisopiston kuvataidekoulun opettajat ja muu henkilökunta ovat laatineet kuvataidekoulun kuvataiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman. Sen laadinnassa on huomioitu niin oppilaiden yksilölliset tarpeet ja valmiudet kuin eri ikäluokkien kehitysvaiheet, kuvataiteen traditio, paikallisen kulttuurin omaleimaisuus, opiskelijoiden jatko-opintojen vaatimukset sekä oppilaitoksen ja sen toimintaympäristön toiminnallisuus.

2. Toiminta-ajatus ja arvoperusta

Saarijärven kansalaisopiston kuvataidekoulun toiminta-ajatus.

Kuvataidekoulu järjestää lapsille ja nuorille tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää yleisen oppimäärän mukaista kuvataiteen perusopetusta ja muuta kuvataiteen edistämiseen liittyvää toimintaa.

Opetuksella edistetään oppilaan yksilöllistä kuvasuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista, se tarjoaa mahdollisuuksia opiskella päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti ja siten kehittää kuvallista ymmärrystä ja osaamista. Nämä perusopinnot tarjoavat hyvät edellytykset hakeutua alan opintoihin niin ammatilliseen kuin korkea-asteen koulutukseen.

Opinnot kehittävät visuaalisen havainnoinnin, ajattelun, ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä luovat edellytyksiä uuden oppimiselle.

Oppilaan aloittaessa kuvataidekoulun ei hänen tarvitse osoittaa erityistä taiteellisuutta vaan olla kiinnostunut ympäröivästä, kuvallisesta maailmasta. Kuvataidekoulussa oppilaat työskentelevät tasa-arvoisessa vertaisryhmässä, jossa saavat edetä yksilöllisesti, mutta muut huomioiden. Taiteeseen liittyvät kysymykset tarjoavat mahdollisuuden pohtia

elämässä merkityksellisiä asioita ja omaa suhdetta niihin – samalla kehittyy henkilökohtainen kuvallinen käsitys.

3. Oppimiskäsitys, oppimisympäristö ja työtavat

Oppimiskäsitys

Jokainen oppija on yksilö omine edellytyksineen ja tarpeineen – hän on aktiivinen toimija niin omassa elämässään kuin kuvataidetta opiskellessaan. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja toimimaan tavoitteiden suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa.

Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamistaan. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kokemuksiaan, tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oman oppimisensa kehittämiseen.

Ryhmässä työskentely edellyttää sekä vuorovaikutustaitoja että kykyä olla rohkeasti oma itsensä, Eri-ikäisten opetuksessa huomioidaan heidän kokemusmaailmansa sekä tietopohjansa.

Oppimisympäristö

Onnistuminen ja osallistuminen ovat avainasemassa – niitä tuetaan sekä opetuksella että työskentelytiloilla ja -materiaaleilla.

Saarijärven kuvataidekoulun opetustilat ovat fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti turvallisia. Ne ovat ilmapiiriltään avoimia ja myönteisiä sekä rohkaisevat ja innostavat oppilaita kehittämään osaamistaan. Tiloissa on paljon värejä, kuvantekemiseen liittyviä välineitä ja materiaaleja sekä oppilaiden eri tekniikoilla tehtyjä töitä; tämä tukee oppilaiden mielikuvitusta ja herättelee tekemisen tarvetta.

Oppilaiden näyttelyt pidetään Saarijärvellä julkisissa tiloissa.

Työtavat

Työskentely tapahtuu yksilöllisesti ryhmässä, jossa oppilaat ja opettaja ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Opetuksessa huomioidaan oppilaan omat kokemukset, jotta hän saa sopivaa ohjausta. Työskentelyn monipuolisuus niin aiheiden kuin tekotapojen suhteen tarjoaa itse kullekin mielenkiintoisia tehtäviä. Oppilaan kehitysvaiheet ja tavat oppia huomioidaan yksilöllisesti, jotta hän saa tukea taiteelliselle kehitykselleen. Pääpaino ei ole hienot yksittäiset työt vaan kehittää oppilaan kuvallista kasvua ja ymmärrystä.

Kaikessa toiminnassa painotetaan osallisuutta, niin oppilaiden, opettajien, henkilökunnan sekä oppilaiden vanhempien – näin kuvataidekoulu elää. Tavoitteena on luoda oppimista ja kestävää hyvinvointia edistävää toimintaa.

Opetuksessa valitaan työtapoja, jotka kannustavat vuorovaikutukseen, yhdessä tekemiseen, toisilta oppimiseen ja oman oppimisen reflektointiin. Työtapojen valinnoissa

huomioidaan oppilaiden omat tavoitteet, yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Oppilasta kannustetaan ottamaan aktiivinen rooli työtapojen valinnassa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä, teknologioita ja mediavälineitä. Työtapojen monipuolisuutta edistetään hyödyntämällä paikallisia kulttuuripalveluja, verkostoja, toimijoita ja globaaleja mahdollisuuksia.

Tavoitteena on, että valitut työtavat ja oppimisympäristöt tukevat tutkivaa asennetta uuden oppimisessa ja kriittisen ajattelun kehittymistä. Työtavoilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, tekniikoiden ja ilmaisun keinojen käyttö sekä pitkäjänteinen harjoittelu ja taitojen syventäminen. Oppilaita kannustetaan kokeilemiseen, improvisointiin ja sattuman hyödyntämiseen.

Kuvataidekoulun opetuskulttuurin kehittäminen on opettajien ja henkilökunnan vastuulla. Opettajat työskentelevät luovalla, tutkivalla työotteella ja soveltavat opetussuunnitelmaa opetuksessaan.

4. Opintojen laajuus ja rakenne

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia, josta **yhteisten opintojen** laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja **teemaopintojen** 200 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia. Saarijärven kuvataidekoulussa järjestetään myös yleistä oppimäärää edeltävää varhaisiän kuvataidekasvatusta yhteensä 100 tuntia.

Annettavan opetuksen tulee mahdollistaa opetussuunnitelmassa määriteltyjen taiteenalan oppimäärän tavoitteiden ja sisältöjen saavuttaminen. Yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta järjestettäessä on pyrittävä joustavuuteen niin, että taiteenala, oppilaan ikä, aiemmin hankitut taidot ja tiedot sekä käytettävät opetusmenetelmät otetaan huomioon.

Yleisen oppimäärän yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota keskenään vaihtoehtoisia teemaopintojen opintokokonaisuuksia.

5. Oppimäärän yksilöllistäminen

Tarvittaessa kartoitetaan oppilaan oppimisen erityistarpeet ja laaditaan niiden pohjalta henkilökohtainen opetussuunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Se voi tarkoittaa tavoitteiden, sisältöjen, opiskeluajan, opetuksen toteuttamistavan, tarvittavien tukitoimien ja arviointimenettelyn järjestämistä. Tavoite on, että oppilas voi kehittää taitojaan omista lähtökohdistaan.

6. Oppimisen arviointi opintojen aikana

Arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan oppimista, tukea hänen edistymistään opinnoissa ja kehittää hänen edellytyksiään itsearviointiin. Arviointi on oppimiseen kannustavaa, oikeudenmukaista ja eettisesti kestävää.

Oppilaan oppimista ohjataan ja arvioidaan monipuolisesti oppimisprosessin eri vaiheissa. Jatkuva palaute on vuorovaikutteista ja edistää oppilaan osallisuutta. Oppilaita rohkaistaan havainnoimaan omaa ja yhteistä työskentelyä sekä antamaan rakentavaa palautetta. Arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnilla tuetaan oppilasta kuvataiteen perustaitojen hankkimisessa. Jatkuvilla arvioinnilla ja muulla palautteella vahvistetaan oppilaan kuvallista ilmaisua, taidesuhteen muotoutumista ja identiteetin rakentumista. Oppilasta kannustetaan oman oppimisen sanallistamiseen.

7. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai näyttöihin osaamisesta sekä suhteessa kunkin hyväksiluettavan opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin. Myös oppilaan siirtyessä opiskelemaan oppimäärästä toiseen osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisessa menetellään, kuten edellä on kuvattu.

8. Varhaisiän kuvataidekasvatus

Yleisen oppimäärän opintoja Saarijärven kuvataidekoulussa edeltää 5-6 vuotiaille lapsille tarkoitettu varhaisiän kuvataidekasvatus. Opetus järjestetään ikäkausittain muodostetuissa ryhmissä, opetuksen laskennallinen laajuus on 50 tuntia vuodessa, yhteensä 100 tuntia.

Lähtökohtana ovat 4-5 -vuotiaiden lasten elinympäristön visuaaliset ilmiöt, joita lähestytään opetuksessa leikinomaisin keinoin rohkaisten lasta ilmaisemaan ja pohtimaan havaintojaan ja tulkintojaan nähdystä, kuullusta, koetusta ja kuvitellusta.

Oppilaan aktiivisuutta ja moniaistista suhdetta maailmaan vahvistetaan tutkivien ja monipuolisten työskentelytapojen kautta. Opetus kannustaa iloitsemaan omasta ja toisten työstä sekä toimimaan ryhmässä muut huomioiden. Monipuolisella työskentelyllä kehitetään sekä motorisia taitoja että pitkäjänteisyyttä, joita taiteen tekemisessä tarvitaan.

Keskeiset sisällöt

- Tehdään ja tutkitaan itse kuvia ja kuvataiteen ilmiöitä, esim. väriä, valoa, muotoa, tilaa, liikettä, rytmiä ja tekstuuria.
- Harjoitellaan eri materiaalien, välineiden ja työtapojen käyttöä sekä välinehuollon perusteita.
- Havainnoidaan ja tulkitaan luontoa, rakennettua ympäristöä, esineitä ympärillä ja harjoitellaan havaintojen tekemistä kuviksi.
- Harjoitellaan toisten huomioon ottamista ja työhön keskittymistä.

9. Kuvataiteen yhteiset opinnot

Tavoitteet

Kuvataiteen yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opintojen tavoitteena on rohkaista ja tukea oppilaan kuvallista ilmaisua, omakohtaisen taidesuhteen muotoutumista sekä identiteetin rakentumista.

Taidesuhde, opetuksen tavoitteena on

- tukea oppilaan taidekäsitteiden ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen kuvailmaisun kautta
- kannustaa oppilasta oman ilmaisun kehittämiseen kuvallisen työskentelyn ja sen reflektoinnin avulla
- innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kuvailmaisun keinoihin ja prosesseihin, taiteiden välisiin työskentelytapoihin sekä hänelle merkitykselliseen taiteeseen.

Visuaalinen lukutaito, opetuksen tavoitteena on

- innostaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä moniaistisesti sekä taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntäen
- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia kuvia, median ilmiöitä ja ympäristön visuaalisuutta
- ohjata oppilasta tulkitsemaan visuaalista kulttuuria eri näkökulmasta
- kannustaa oppilasta käyttämään erilaisia kuvatulkinnan keinoja, jatkamaan tulkintojaan ja keskustelemaan niistä
- innostaa oppilasta pohtimaan kuvataidetta historiallisesta, kulttuurisesta, yhteiskunnallisesta ja tulevaisuuden näkökulmasta.

Osallisuus ja vaikuttaminen, opetuksen tavoitteena on

- kannustaa oppilasta pohtimaan kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja
- rohkaista oppilasta tarkastelemaan omassa kuvailmaisussa ja toiminnassa ilmeneviä arvoja
- ohjata oppilasta kriittisen ajattelun kehittämiseen
- kannustaa oppilasta ilmaisemaan näkemyksiään ja ottamaan kantaa taiteen keinoin.

Keskeiset sisällöt

Opetuksessa tutkitaan ihmisenä olemista, luontoa ja kulttuuria taiteen keinoin. Kuvataidetta lähestytään henkilökohtaisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen merkitysten kantajana, välittäjänä ja purkajana.

Opetuksessa tutkitaan kuvan kieltä ja kuvan merkitysten rakentumista sekä harjoitellaan visuaalista havaitsemista ja ajattelua, sanallistamista ja kuvista keskustelemista. Opintoissa kokeillaan erilaisten välineiden ja materiaalien ilmaisullisia mahdollisuuksia sekä hyödynnetään digitaalisten ja muiden teknologioiden mahdollisuuksia taiteellisessa ilmaisussa.

9.1. Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet, sisällöt ja laajuudet

Yhteiset opinnot sisältävät kolme 100 tunnin laajuista opintokokonaisuutta jotka kukin kestävät kaksi vuotta.

Omat kuvat 1 ja 2

Omat kuvat opintokokonaisuus jakautuu kahdelle vuodelle, opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on yhteensä 100 tuntia. Suositusikä 7-8 vuotta.

Opetuksessa tutkitaan oppilaiden havainnoista, kokemuksista, toimintatavoista ja elämämpiiristä sekä heille merkityksellisistä kuvakulttuureista nousevia sisältöjä. Opinnoissa pohditaan oppilaiden omien kuvien henkilökohtaisia merkityksiä ja niiden suhdetta muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Taiteen maailmat 1 ja 2

Taiteen maailmat opintokokonaisuus jakautuu kahdelle vuodelle, opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on yhteensä 100 tuntia. Suositusikä 9-10 vuotta.

Opetuksessa tutkitaan teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, kulttuureita ja visuaalisten taiteiden lajeja. Opinnoissa tutustutaan nykytaiteen toimintatapoihin, pohditaan taiteen kulttuurisidonnaisuutta sekä käsitellään taiteen historiallisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia osallistua paikalliseen taidetoimintaan. Opinnoissa tutustutaan taiteen instituutioihin, muihin kulttuurikohteisiin, ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja visuaalisten alojen ammattilaisten työhön.

Visuaalinen ympäristö 1 ja 2

Visuaalinen ympäristö opintokokonaisuus jakautuu kahdelle vuodelle, opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on yhteensä 100 tuntia. Suositusikä 11-12 vuotta.

Opetuksessa tutkitaan erilaisia luonnonympäristöjä, rakennettuja ympäristöjä, esineympäristöjä, mediaympäristöjä ja visuaalisia osakulttuureja. Opinnoissa harjoitellaan visuaalisen ympäristön esteettistä, ekologista ja eettistä arvottamista sekä käsitellään ympäristön merkitysten rakentumista.

Kuvataiteen yleisen oppimäärän arvioinnin kohteet ovat taidesuhde, visuaalinen lukutaito sekä osallisuus ja vaikuttaminen. Oppilaalle annettavaan oppimisen arviointiin sisältyy palautetta kaikista opetukselle asetetuista tavoitteista.

10. Kuvataiteen teemaopinnot

Tavoitteet

Kuvataiteen teemaopintojen tarkoituksena on oppilaan yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen. Opintojen tavoitteena on kuvataiteellisen ajattelun ja ilmaisun syventäminen sekä tietojen ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen. Koulutuksen järjestäjä määrittelee teemaopintojen opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Teemaopintoihin voi sisältyä vaihtoehtoisia opintokokonaisuuksia.

Taidesuhde

Opetuksen tavoitteena on

- kannustaa oppilasta taidekäsitteiden kehittämiseen tavoitteellisen kuvailmaisun, hänelle merkityksellisen taiteen ja oman oppimisen reflektoinnin kautta
- kannustaa oppilasta identiteettinsä pohdintaan erilaisia kuvia tekemällä ja niitä tulkitsemalla

- tukea oppilasta osaamisensa kehittämässä tavoitteidensa ja näkemystensä mukaisessa itsenäisessä tai yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- rohkaista oppilasta käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvailmaisun taitojaan.

Visuaalinen lukutaito

Opetuksen tavoitteena on

- rohkaista oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti sekä taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntäen
- vahvistaa oppilaan kykyä käyttää kuvan kieltä, kuvallisia muuttujia ja kuvallisen kerronnan keinoja
- kehittää oppilaan taitoa tutkia visuaalista kulttuuria tekijän, katsojan ja teoksen näkökulmista sekä perustella omia tulkintojaan
- ohjata oppilasta laajentamaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemustaan.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Opetuksen tavoitteena on

- tukea oppilasta hänen ilmaistessaan näkemyksiään taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
- ohjata oppilasta ottamaan huomioon esteettiset, ekologiset ja eettiset arvot itsenäisesti ja ryhmässä toimiessaan
- kannustaa oppilasta kehittämään kriittistä ajatteluaan tarkastelemalla arvojen merkitystä omassa elinympäristössä, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ohjata oppilasta ilmaisemaan näkemyksiään ja mielipiteitään taiteen keinoin.

Keskeiset sisällöt

Opetuksessa tutkitaan ihmisenä olemista, luontoa ja kulttuuria taiteen keinoin.

Kuvataidetta lähestytään henkilökohtaisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen merkitysten kantajana, välittäjänä ja purkajana.

10.1. Teemaopintojen opintokokonaisuudet, sisällöt ja laajuudet

Teemaopinnot sisältävät neljä 50 tunnin laajuista opintokokonaisuutta. Suositusikä 13 – 18 vuotta.

Kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot

Opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on 50 tuntia.

Opetuksessa tutkitaan kuvan kieltä ja kuvan merkitysten rakentumista sekä harjoitellaan visuaalista havaitsemista ja ajattelua, sanallistamista ja kuvista keskustelemista.

Opinnoissa kokeillaan erilaisten välineiden ja materiaalien ilmaisullisia mahdollisuuksia sekä hyödynnetään digitaalisten ja muiden teknologioiden mahdollisuuksia taiteellisessa ilmaisussa.

Omat kuvat

Opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on 50 tuntia.

Opetuksessa tutkitaan oppilaiden havainnoista, kokemuksista, toimintatavoista ja elämänpäiiristä sekä heille merkityksellisistä kuvakulttuureista nousevia sisältöjä.

Opinnoissa pohditaan oppilaiden omien kuvien henkilökohtaisia merkityksiä ja niiden suhdetta muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Taiteen maailmat

Opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on 50 tuntia.

Opetuksessa tutkitaan teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, kulttuureita ja visuaalisten taiteiden lajeja. Opinnoissa tutustutaan nykytaiteen toimintatapoihin, pohditaan taiteen kulttuurisidonnaisuutta sekä käsitellään taiteen historiallisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia osallistua paikalliseen taidetoimintaan. Opinnoissa tutustutaan taiteen instituutioihin, muihin kulttuurikohteisiin, ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja visuaalisten alojen ammattilaisten työhön.

Visuaalinen ympäristö

Opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on 50 tuntia.

Opetuksessa tutkitaan erilaisia luonnonympäristöjä, rakennettuja ympäristöjä, esineympäristöjä, mediaympäristöjä ja visuaalisia osakulttuureja. Opinnoissa harjoitellaan visuaalisen ympäristön esteettistä, ekologista ja eettistä arvottamista sekä käsitellään ympäristön merkitysten rakentumista.

Teemaopintojen arvioinnilla tuetaan oppilasta yhteisissä opinnoissa hankkimiensa taitojen laajentamisessa. Jatkuvalle arvioinnille ja muulla palautteella kehitetään oppilaan kuvataiteellista ajattelua, kuvailmaisua, tietoja ja vaikuttamismahdollisuuksia.

11. Opiskelijoiden valinta

Opiskelijat valitaan hakeutumisjärjestyksessä. Kansalaisopiston rehtori muodostaa hakijoista opiskeluryhmät.

12. Todistukset

Oppilaalle annetaan taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus sen jälkeen, kun hän on suorittanut sekä yleisen oppimäärän yhteiset opinnot että teemaopinnot.

Oppilaalle annetaan pyydettäessä osallistumistodistus suorittamistaan taiteenalan yleisen oppimäärän opinnoista, jos opinnot keskeytyvät tai oppilas tarvitsee niitä muusta syystä. Osallistumistodistus voi sisältää liitteitä.